

Stanisław Mańko, Roman Sass, Tadeusz Sobczyński

Akademia Techniczno-Rolnicza w Bydgoszczy

AKTYWNOŚĆ INWESTYCYJNA ROLNIKÓW W PODREGIONIE BYDGOSKIM

1. Wstęp

Od początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia rolnicy w Polsce podejmują działania dostosowawcze wywołane przywróceniem gospodarki rynkowej i integracją europejską [Józwiak, Mirkowska 2005; Mańko, Sass, Sobczyński 2005a, 2005b, 2005c, 2005d, 2005e]. Interesujące jest zbadanie, jak kształtuje się aktywność inwestycyjna rolników oraz jakie czynniki ją warunkują.

Celem opracowania jest porównanie aktywności inwestycyjnej rolników w podregionie bydgoskim oraz analiza wybranych czynników oddziałujących na jej zróżnicowanie.

2. Metoda i materiał

Do badań wykorzystano dane z K-PODR dla podregionu bydgoskiego za okres 1999-2005. Źródłem informacji były opinie do wniosków o kredyty inwestycyjne z dopłatą do oprocentowania ze środków publicznych. Po kilku latach wprowadzania kredyty preferencyjne stały się głównym źródłem finansowania modernizacji gospodarstw rolniczych, a ich udział w zadłużeniu rolnictwa przekroczył 85% [Daniłowska 2005].

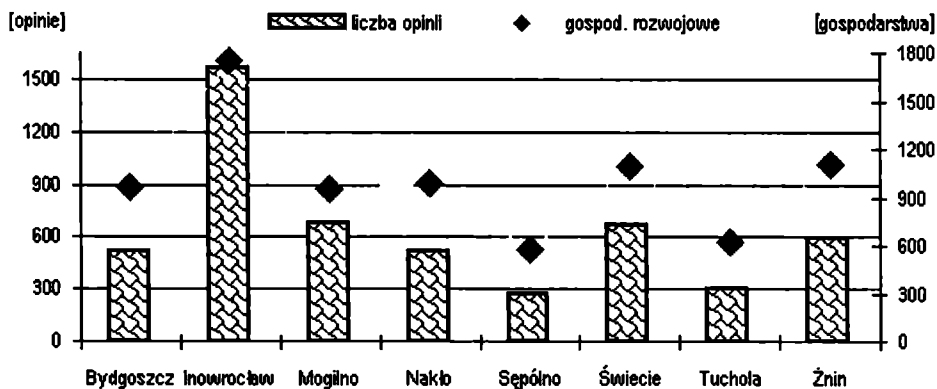
Inwestowanie, powiększanie zasobów i dodatnia akumulacja gospodarstw świadczą o możliwościach rozwojowych i chęci dalszego gospodarowania. Wśród gospodarstw prowadzących rachunkowość dla IERiGŻ w latach 1990-2001 wystąpiła zależność między obszarem gospodarstwa, obsadą siły roboczej, wiekiem i wykształceniem kierownika a poziomem akumulacji [Gołębiewska 2005]. Dominującym wciąż kierunkiem inwestowania większości przedsiębiorstw rolnych jest nabywanie nowych środków trwałych, modernizacja budynków, powiększanie obszaru użytków rolnych. Tylko nieliczni rolnicy stosują strategię dywersyfikacji kapitałów i produktów, aby ograniczać ryzyko wynikające z nieuniknionych cykli koniunkturalnych [Lelusz 2004; Bojar 2005].

Na podstawie analizy zachowań posiadaczy gospodarstw rolnych w trudnych dla rolnictwa latach 1996-2002 stwierdzono, że wybór strategii, tj. zespołu spójnych działań ukierunkowanych na realizację celów długofalowych, w mniejszym stopniu jest pochodną warunków gospodarowania (jakość gleb, położenie gospodarstwa) i wieku producentów rolnych. Większe znaczenie miały umiejętności zarządcze posiadaczy gospodarstw, które znajdowały wyraz w skłonności do ryzyka. Przejawiało się to w formie zaciągania kredytów i korzystania z innowacji technicznych oraz technologicznych, pozwalało powiększać i modernizować posiadany potencjał wytwórczy gospodarstw [Józwiak 2004].

Kredyty preferencyjne wykorzystują najczęściej rolnicy młodzi, dobrze wykształceni pod względem menedżerskim, odważni, gospodarujący na mniejszych obszarach, lecz prowadzący produkcję intensywną, osiągający wysokie wyniki ekonomiczno-finansowe [Czerwińska-Kayzer 2001]. Z badań IERiGŻ w latach 1996-2000 wynika, że pożyczki o charakterze preferencyjnym były głównym wykorzystywanym źródłem pozyskania kapitału obcego na sfinansowanie inwestycji. Kredyty zamierzały zaciągać głównie osoby planujące modernizację budynków gospodarczych i zakup ziemi [Karwat-Woźniak 2003].

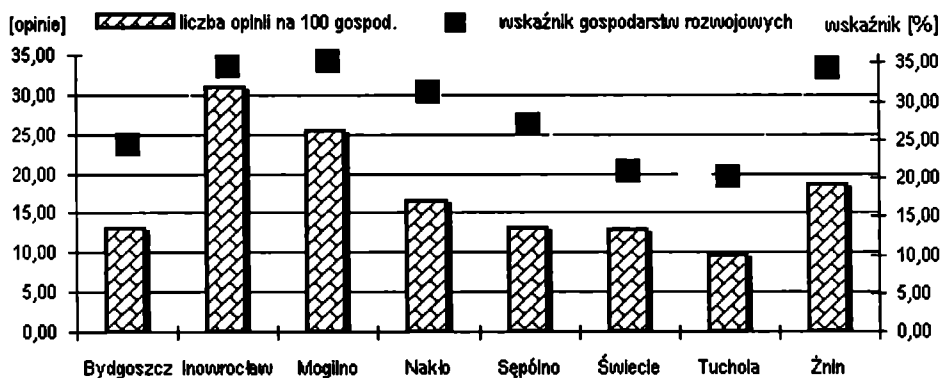
3. Wyniki badań

Najwięcej wniosków o wydanie opinii kredytowej w podregionie bydgoskim złożyli rolnicy z powiatu inowrocławskiego, a najmniej z sepeleńskiego i tucholskiego. Jest to zbieżne z samooceną rolników dotyczącą perspektyw rozwojowych gospodarstwa (rys. 1).

Rys. 1. Liczba gospodarstw rozwojowych na podstawie samooceny rolników podczas Powszechnego Spisu Rolnego (PSR) w 1996 r. a liczba opinii kredytowych w powiatach podregionu bydgoskiego za okres 1999-2005

Obliczono też wskaźnik udziału gospodarstw rozwojowych w ogólnej liczbie gospodarstw, aby przeanalizować jego związek ze wskaźnikiem opinii kredytowych. Największe różnice między samooceną możliwości rozwoju a podjętymi działaniami, których następstwem było wystąpienie o wydanie opinii do wniosku o preferencyjny kredyt inwestycyjny, widoczne były w powiatach: tucholskim, sępoleńskim, nakielskim, bydgoskim i żnińskim. Deklaracja perspektyw rozwojowych zbiegła się najsilniej z działaniami inwestycyjnymi w powiatach inowrocławskim i mogileńskim. Podczas gdy w powiatach tucholskim i sępoleńskim działania inwestycyjne podjął tylko niespełna co drugi rolnik deklarujący perspektywy rozwoju w czasie Powszechnego Spisu Rolnego w 1996 r., w powiecie inowrocławskim zrezygnował z działań tylko co dziesiąty (rys. 2).

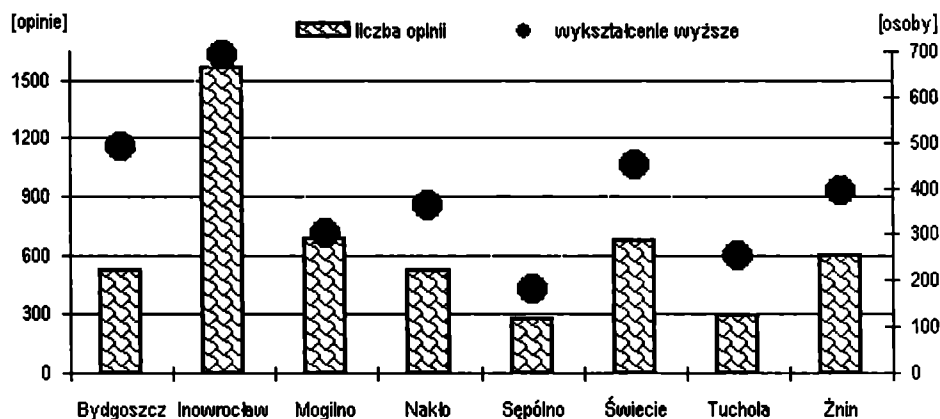

Rys. 2. Wskaźnik gospodarstw rozwojowych na podstawie samooceny rolników podczas PSR w 1996 r. a liczba opinii kredytowych w powiatach podregionu bydgoskiego za okres 1999-2005

Źródło: badania własne.

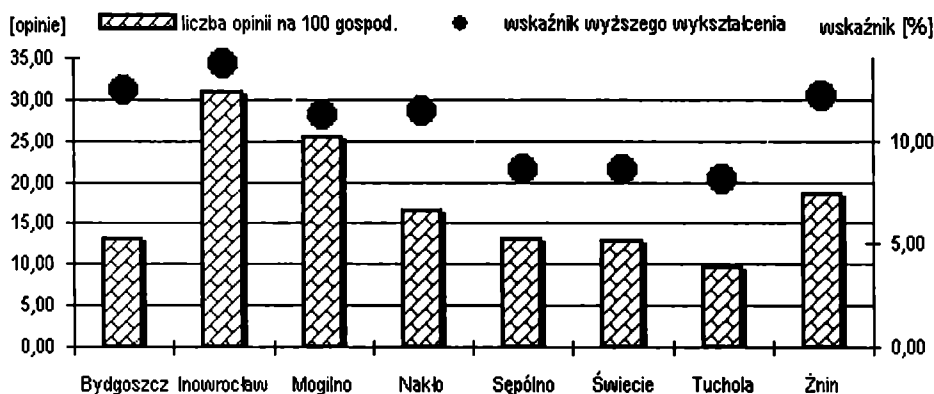
Podobna zbieżność jak między liczbą opinii kredytowych i gospodarstw rozwojowych występuje między liczbą opinii kredytowych a liczbą osób w gospodarstwie z wykształceniem wyższym. Trzeba jednak zauważyć, że w powiatach bydgoskim, nakielskim, świeckim i żnińskim relacja liczby opinii do liczby osób z wykształceniem wyższym jest mniej korzystna niż w powiatach inowrocławskim, mogileńskim i sępoleńskim (rys. 3).

Nie występuje zbieżność między wielkościami względnymi, tj. między wskaźnikiem wykształcenia wyższego (liczba osób w gospodarstwie z wykształceniem wyższym w stosunku do liczby gospodarstw) a wskaźnikiem opinii kredytowych na 100 gospodarstw. Podczas gdy na osobę z wykształceniem wyższym w powiatach mogileńskim i inowrocławskim przypada 2,26 opinii, to w powiatach bydgoskim i tucholskim 1,05-1,17 opinii (rys. 4).

Rys. 3. Liczba osób w gospodarstwie z wykształceniem wyższym i wyższym rolniczym w 1996 r. a liczba opinii kredytowych w powiatach podregionu bydgoskiego za okres 1999-2005

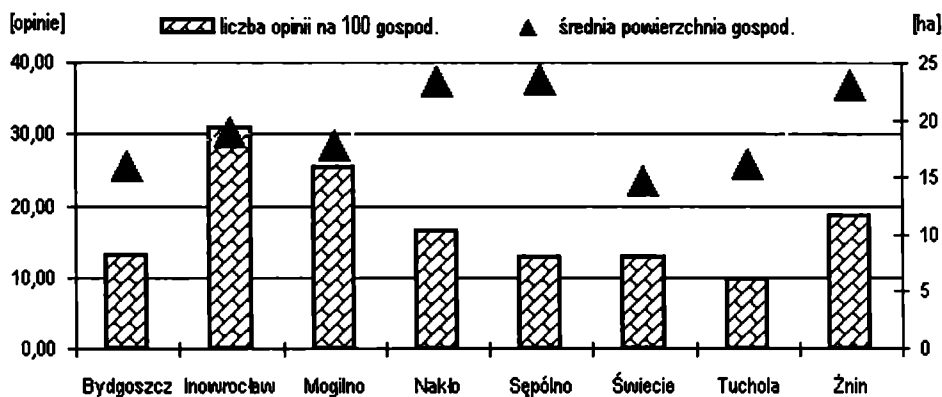
Źródło: badania własne.

Rys. 4. Wskaźnik osób w gospodarstwie z wykształceniem wyższym i wyższym rolniczym w 1996 r. a liczba opinii kredytowych w podregionie bydgoskim za okres 1999-2005

Źródło: badania własne.

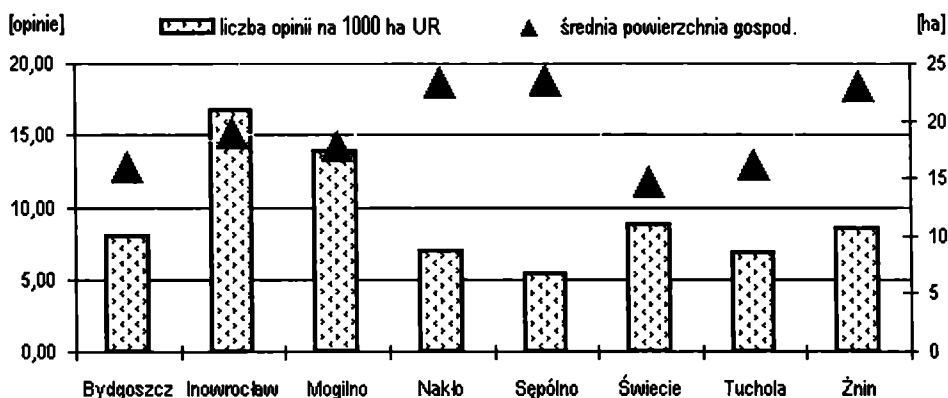
Wskaźnik liczby opinii w przeliczeniu na 100 gospodarstw w badanym podregionie jest silnie zróżnicowany (od ok. 31 w powiecie inowrocławskim do niespełna 10 w powiecie tucholskim) i nie jest współzmienny ze średnią powierzchnią gospodarstwa (rys. 5).

Rys. 5. Średnia powierzchnia gospodarstwa a liczba opinii kredytowych w przeliczeniu na 100 gospodarstw w powiatach podregionu bydgoskiego za okres 1999-2005

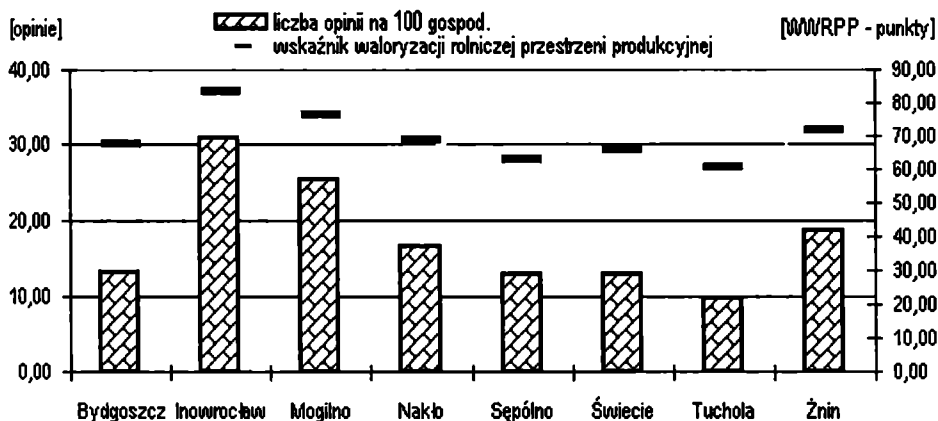
Źródło: badania własne.

Wskaźnik liczby opinii w przeliczeniu na 1000 ha użytków rolnych też jest zróżnicowany w badanym podregionie od niespełna 17 w powiecie inowrocławskim do nieco ponad 5 w sępoleńskim. W powiatach sępoleńskim i nakielskim liczba opinii w przeliczeniu na 1000 ha jest najniższa, a jednocześnie średni obszar gospodarstwa należy do największych (rys. 6).

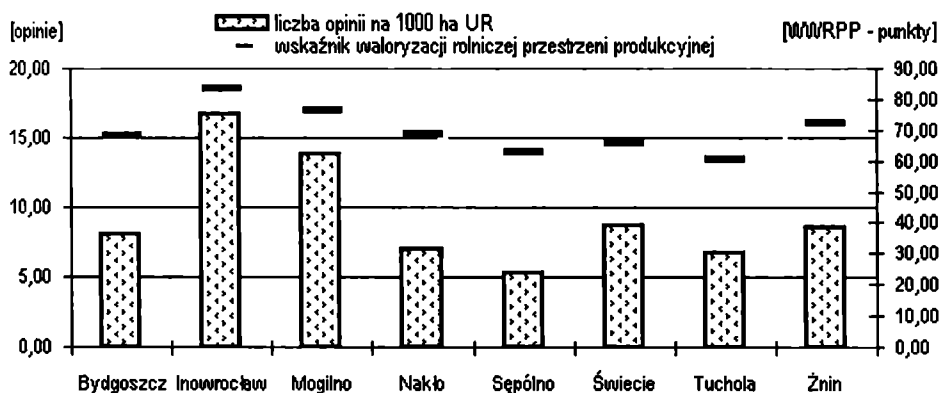
Rys. 6. Średnia powierzchnia gospodarstwa a liczba opinii kredytowych w przeliczeniu na 1000 ha użytków rolnych w powiatach podregionu bydgoskiego za okres 1999-2005

Źródło: badania własne.

Rys. 7. Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej a liczba opinii kredytowych w przeliczeniu na 100 gospodarstw w powiatach podregionu bydgoskiego za okres 1999-2005

Źródło: badania własne.

Rys. 8. Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej a liczba opinii kredytowych w przeliczeniu na 1000 ha użytków rolnych w powiatach podregionu bydgoskiego za okres 1999-2005

Źródło: badania własne.

Występuje współzależność między wskaźnikami opinii na 100 gospodarstw i na 1000 ha użytków rolnych a jakością warunków przyrodniczych produkcji rolnej mierzoną wskaźnikiem waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (rys. 7, 8).

4. Podsumowanie

Aktywność inwestycyjna rolników w podregionie bydgoskim, mierzona zainteresowaniem kredytami w latach 1999-2005, była silnie zróżnicowana. Nie stwierdzono zależności między liczbą opinii do wniosków o kredyty preferencyjne a wielkością obszarową gospodarstw, samooceną zdolności do rozwoju, liczbą osób w gospodarstwie z wykształceniem wyższym. Wystąpiła współzmiennność zainteresowania rolników kredytami inwestycyjnymi i jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Można przypuszczać, że głównym czynnikiem różnicującym postawy, zachowania i oczekiwania rolników jest „moda” na rolnictwo w środowisku. Rolnicy z terenów, gdzie dominuje przekonanie o celowości rozwijania gospodarstw poparte utrzymującym się ożywieniem inwestycyjnym, nawzajem się stymulują, odważnie realizują swoje marzenia i stają się otwarci na procesy rozwojowe. Rolnicy z regionów o drugoplanowej pozycji rolnictwa przyjmują postawy wyczekujące, z trudem decydując się na modernizację swoich gospodarstw, co prowadzi do wzajemnego zniechęcania się do inwestowania.

Literatura

- Bojar W., *Ocena inwestycji gospodarstw rolnych w środki mechanizacji*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej nr 1070, t. 1, AE, Wrocław 2005, s. 65-69.
- Czerwińska-Kayzer D., *Rola inwestycyjnych kredytów preferencyjnych w przemianach strukturalnych rolnictwa indywidualnego*, „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej” 2001 nr 6.
- Daniłowska A., *Kredyt rolniczy w Polsce w warunkach członkostwa w Unii Europejskiej*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej nr 1070, t. 1, AE, Wrocław 2005, s. 143-148.
- Gołębiewska B., *Poziom akumulacji a zasoby gospodarstw rolniczych*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej nr 1070, t. 1, AE, Wrocław 2005, s. 256-261.
- Józwiak W., *Strategie postępowania posiadaczy gospodarstw rolnych i ich pozarolnicze formy aktywności gospodarczej w latach 1996-2002*, SERiA, Roczniki Naukowe 2004, t. VI, z. 3, s. 94-100.
- Józwiak W., Mirkowska Z., *Dochody różnych grup polskich gospodarstw na tle dochodów gospodarstw „starej” Unii*, [w:] *Sytuacja ekonomiczna i aktywność gospodarcza różnych grup polskich gospodarstw rolniczych*, IERiGŻ PIB, Warszawa 2005.
- Karwat-Woźniak B., *Inwestycje w gospodarstwach rozwojowych*, „Zagadnienia Ekonomiki Rolnej” 2003 nr 1.
- Lelusz H., *Strategie inwestycyjne w gospodarstwach rolnych*, SERiA, Roczniki Naukowe 2004, t. VI, z. 1, s. 124-126.
- Mańko S., Sass R., Sobczyński T., *Organizacja i wyniki gospodarstw bydłowych i trzodowych*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej nr 1070, t. 2, AE, Wrocław 2005a, s. 67-74.

- Mańko S., Sass R., Sobczyński T., *Rentowność wybranych typów rolniczych gospodarstw w zależności od skali produkcji*, Bydgoskie Towarzystwo Naukowe, Prace Wydziału Nauk Przyrodniczych, seria B, nr 58, Bydgoszcz 2005b, s. 308-315.
- Mańko S., Sass R., Sobczyński T., *Dochodowość zasobów w wybranych typach rolniczych gospodarstw w zależności od skali produkcji*, Bydgoskie Towarzystwo Naukowe, Prace Wydziału Nauk Przyrodniczych, seria B, nr 58, Bydgoszcz 2005c, s. 316-325.
- Mańko S., Sass R., Sobczyński T., *Dochody z tytułu zarządzania i ryzyka wybranych typów rolniczych gospodarstw w zależności od skali produkcji*, Bydgoskie Towarzystwo Naukowe, Prace Wydziału Nauk Przyrodniczych, seria B, nr 58, Bydgoszcz 2005d, s. 326-336.
- Mańko S., Sass R., Sobczyński T., *Sytuacja ekonomiczna gospodarstw korzystających z kredytów preferencyjnych MR*, [w:] *Gospodarstwa niekonwencjonalne na tle bazy produkcyjnej rolnictwa w Polsce*, Urząd Statystyczny w Kielcach, Kielce 2005e, s. 235-247.

INVESTMENT ACTIVITY OF FARMERS IN THE SUBREGION BYDGOSZCZ

The investment activity of farmers in subregion Bydgoszcz, which is estimated by the interest in credits in 1999-2005, was strongly diverse. There was no dependence between a number of opinions concerning applications for preferential credits and an area of farms, self-evaluation of ability to development and a number of people with higher education working on farms. It was found covariability of interest in investment credits and quality of agricultural production space.